

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

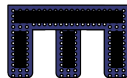
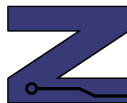
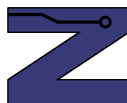
*"Teaching online electronics,
microcontrollers and programming in
Higher Education"*
Erasmus+ Programme
2020-1-PL01-KA226-HE-095653

PODSTAWY SYSTEMÓW MIKROPROCESOROWYCH: POZOSTAŁE INFORMACJE

dr inż. Dariusz Tefelski

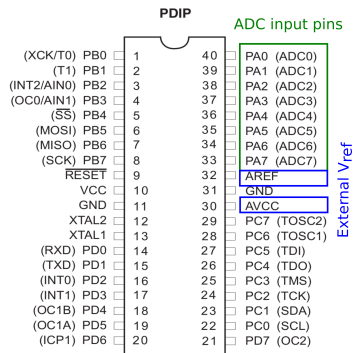
dariusz.tefelski@pw.edu.pl

Pokój 225GF

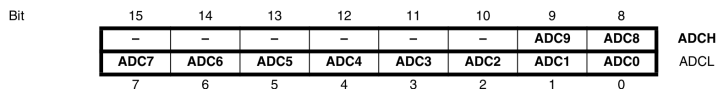

PRZETWORNIK ADC

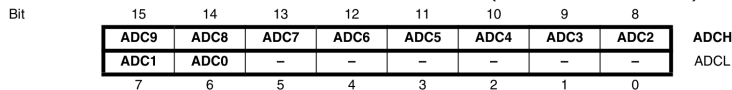
- rozdzielczość 10 bitów,
- 8 kanałów wejściowych (8 źródeł sygnałów),
- próbkowanie sekwencyjne (jeden kanał na raz),
- dla standardowego napięcia odniesienia $V_{ref} = 5V$:
 - kwant pomiaru: $5(V)/1024 = 4.88mV$,
 - dokładność $\pm 2 \text{ LSB} = \pm 9.76mV$.
- Inne możliwe źródła napięć odniesienia:
 - źródło wewnętrzne 2,56V,
 - napięcie podane na nóżkę AREF.
- Tryby pomiarów:
 - ciągły pomiar + generowanie przerwania ADC,
 - na żądanie.

- Wynik konwersji zapisany jest w dwóch rejestrach ADCH i ADCL.
- Wyrównanie wyniku konwersji do prawej (bit ADLAR = 0):

- Wyrównanie wyniku konwersji do lewej (bit ADLAR = 1):

- Jeśli zadowala nas rozdzielczość 8-bitowa, to wystarczy odczytać ADCH w trybie wyrównania wyniku do lewej.

1 Konfiguracja rejestrów ADMUX i ADCSRA:

- Bity MUX0-MUX4 odpowiadają za wybór kanału ADC.
- Bit ADLAR określa czy wyrównać wynik konwersji w rejestrach do prawej czy do lewej strony.
- Bity REFS0 i REFS1, określają które napięcie odniesienia ma być użyte.

Bit	7	6	5	4	3	2	1	0	
	REFS1 REFS0 ADLAR MUX4 MUX3 MUX2 MUX1 MUX0								ADMUX
Read/Write	R/W	R/W	R/W	R/W	R/W	R/W	R/W	R/W	
Initial Value	0	0	0	0	0	0	0	0	

- Bity ADPS0, ADPS1 i ADPS2 określają wartość preskalera.
- Bit ADIE odpowiada za włączenie przerwania.
- Bit ADATE odpowiada za włączenie samo wyzwalań pomiaru.

Bit	7	6	5	4	3	2	1	0	
	ADEN ADSC ADATE ADIF ADIE ADPS2 ADPS1 ADPS0								ADCSRA
Read/Write	R/W	R/W	R/W	R/W	R/W	R/W	R/W	R/W	
Initial Value	0	0	0	0	0	0	0	0	

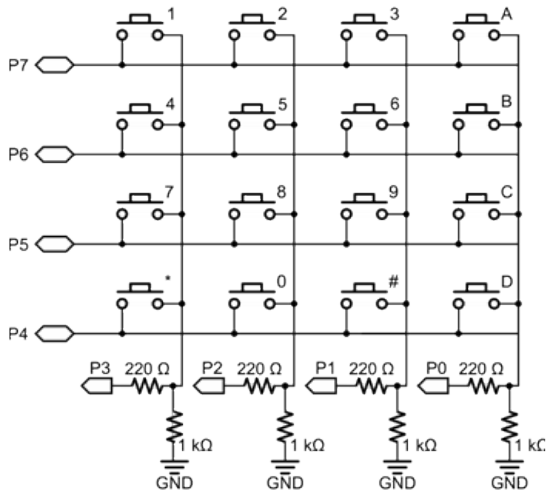
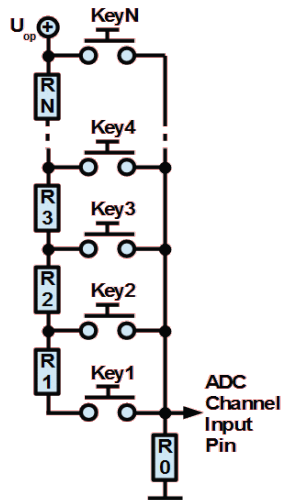
PRZETWORNIK ADC - KONFIGURACJA

- 2 Uruchomienie konwersji ADC
 - Wpisz 1 do flagi ADSC rejestru ADCSRA.
- 3 Odczytanie wyniku:
 - Czekaj, aż flaga ADSC wyzeruje się.
 - Odczytaj wynik z rejestrów ADCL i ADCH.

```
#include <avr/io.h>
int main (void){
    unsigned char result;
    ADMUX = 0b01100000; //REFS1:0=01->AVCC jako referencja,
                       //ADLAR =1->wyrównanie do lewej
                       // MUX4:0 = 00000 -> kanał ADC0
    ADCSRA = 0b10000001; // ADEN = 1: włączamy przetwornik
                       // ADSC = 0: tryb ręczny
                       // ADIF = 0: bez przerwań
                       // ADSCF = 0: flaga ADSC wyzeruje się
                       // ASPS2:0 = 001: prescaler = 2

    while(1){
        ADCSRA |= (1 << ADSC); // krok 2
        while (ADCSRA & (1 << ADSC)); // krok 3
        result = ADCH; // odczytujemy wynik
    }
}
```

PRZETWORNIK ADC - PRZYKŁADY

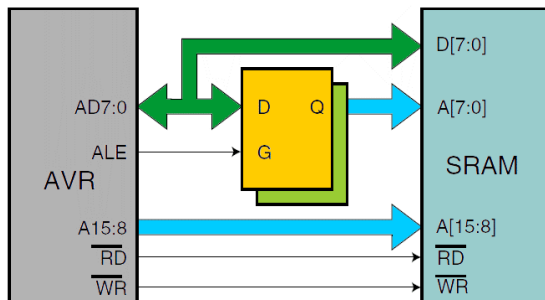

Źródło:
http://www.avr-asm-tutorial.net/avr_en/apps/key_matrix/key_stack/key_stack.html

Źródło: <https://learn.parallax.com/tutorials/language/propeller-c/propeller-c-simple-devices/read-4x4-matrix-keypad>

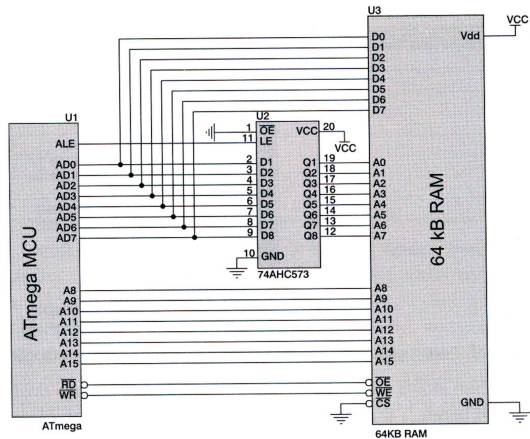
PAMIĘCI RÓWNOLEGŁE

- n linii (bitów) danych,
- m linii (bitów) adresowych,
- Linie sterujące:
 - RD - żądanie odczytu (ang. *read strobe*),
 - WR - żądanie zapisu (ang. *write strobe*),
 - ALE (ang. *Address Latch Enable*) - niezbędna linia do współdzielenia linii adresowych z liniami danych.

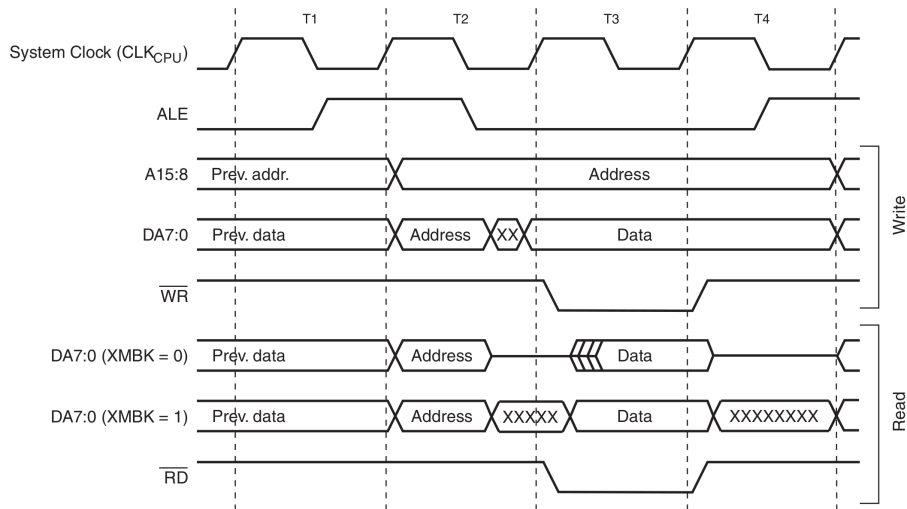
Źródło: https://eduinf.waw.pl/inf/prg/009_kurs_avr/4393.php

PAMIĘCI RÓWNOLEGŁE

Rys. 1.16. Sposób podłączenia zewnętrznej pamięci RAM

PAMIĘCI RÓWNOLEGLE

ATmega32 posiada pięć źródeł sygnału reset (omówimy cztery, piąty wykorzystywany jest w interfejsie JTAG):

❶ Power-on RESET:

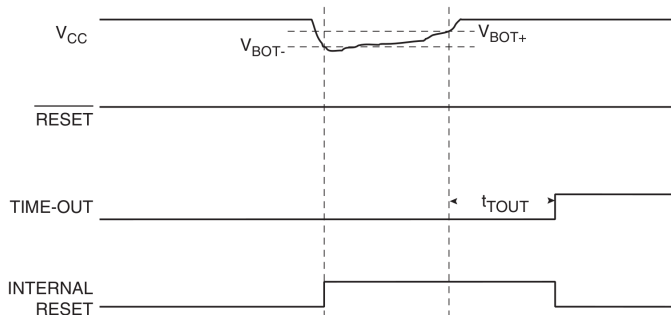
- Układ ten odpowiada za resetowanie mikrokontrolera w sytuacji przywrócenia napięcia zasilającego. Układ utrzymuje sygnał RESET w stanie aktywnym przez określony odcinek czasu (poprzez fusebity).

❷ Zewnętrzny sygnał RESET:

- Mikrokontroler jest resetowany kiedy na wejściu RESET (zanegowane) jest niski poziom dłużej niż minimalna długość impulsu.
- Możemy programowo zresetować mikrokontroler podłączając jeden z pinów IO do wejścia RESET.

8 Reset przy obniżonym napięciu zasilania (Brown-out detector):

- Układ ten monitoruje napięcie zasilające. Jeśli napięcie spadnie poniżej pewnego ustalonego poziomu (poprzez fusebity), układ generuje sygnał RESET, aż do czasu powrotu napięcia do prawidłowego zakresu.
- Uwaga: obniżenie napięcia może skutkować np.uszkodzeniem pamięci EEPROM.

1 Układ Watchdog:

- Niezależnie działający podsystem procesora, posiadający własny niezależny zegar.
- Po skonfigurowaniu i uaktywnieniu działa jak licznik. Po zliczeniu do określonej wartości generuje sygnał RESET.
- Aby temu zapobiec, program musi co pewien czas wykonać instrukcję zerującą licznik.
- Wykorzystanie układu Watchdog krytyczne w układach działających bez ingerencji człowieka.
- Układ po zadziałaniu może generować również przerwanie (możemy je wykorzystać do obsługi niewłaściwego działania programu).

- Aby zredukować pobór energii można wyłączyć część podsystemów mikrokontrolera.
- Tryb uśpienia wybiera się przy pomocy bitów SM0-SM2 rejestru SMCR.
- 6 trybów uśpienia:
 - 1 **Idle Mode:** wyłączany rdzeń (brak generowania sygnału taktowania CPU i FLASH), działają układy peryferyjne SPI, USART, ADC, TWI, liczniki, Watchdog i system przerwań. CPU jest wybudzany przez przerwanie zewnętrzne, przerwanie licznika lub przerwanie USART.
 - 2 **ADC Noise Reduction Mode:** Wszystkie podsystemy działają normalnie. Wyłączany jest rdzeń procesora, pamięć FLASH i układy portów IO, co zmniejsza zakłócenia, ułatwiając pomiar ADC.

- 3 **Power-down Mode:** Wyłącza większość podsystemów procesora i zewnętrzny oscylator. Działają tylko BOD, Watchdog, TWI i przerwania zewnętrzne.
- 4 **Power-save Mode:** działają tylko timery.
- 5 **Standby Mode:** : identyczny jak Power-down, tyle że działa oscylator (przyśpiesza to wybudzenie - z kilku tysięcy do kilku taktów zegara).
- 6 **Extended Standby Mode:** identyczny jak Power-save, tyle że działa oscylator (przyśpiesza to wybudzenie - z kilku tysięcy do kilku taktów zegara).

Mode	Average power consumption (8MHz clock, Vcc = 5V)
Active	12 mA
Idle	6 mA
Power-down	15 μ A
Power-save	12 μ A
Standby	140 μ A

- Ilość zużywanej przez układy cyfrowe energii zależy od częstotliwości ich przełączania, dlatego należy wybrać możliwie niską częstotliwość zegara (m.in. poprzez fusebity).
- Stan portów IO powinien być ustalony. Wymusić stan wejść przyłączając je do masy lub zasilania. Pływanie potencjału na wejściu powoduje ciągłe przełączanie stanu i zwiększony pobór prądu.
- Wyłączyć przetwornik ADC, gdy nie jest używany.
- Wyłączyć komparator analogowy.

Niektóre parametry dotyczące konfiguracji fizycznej pracy mikrokontrolerów, można ustawiać nie w sposób programowy (bezpośrednio z kodu programu), lecz w trakcie procesu programowania:

- Sposób generowania sygnału zegarowego (zewn., wewn., rezonator kwarcowy).
- Częstotliwość taktowania (domyślnie wewn. zegar taktujący jest dzielony przez 8 - uwaga na pomyłki).
- Odblokowanie interfejsów ISP i JTAG (do programowania) - uwaga na pomyłki.
- Poziom brown-out detektora.
- Włączenie watchdoga.
- Zabezpieczenie pamięci EEPROM podczas programowania.
- Wydzielenie obszaru pamięci na bootloader.

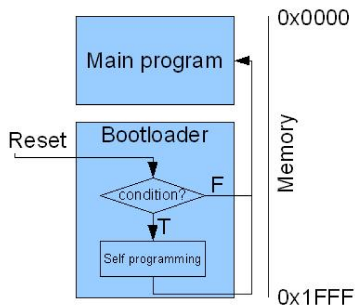
BOOTLOADER

- Mikrokontrolery serii ATmega wyposażone zostały w instrukcje pozwalające programować pamięć Flash z poziomu aplikacji. Dzięki temu istnieje możliwość zmiany oprogramowania w mikrokontrolerze poprzez dowolny, wybrany interfejs.
- Gdy używamy bootloadera, pamięć procesora jest podzielona na dwie części Read-While-Write (RWW) oraz No Read-While-Write (NRWW). W przypadku kiedy nie korzystamy z samoprogramowania takiego podziału nie ma.
- Podczas zapisu RWW praca procesora nie zostaje zatrzymana i możliwe jest działanie programu pod warunkiem, że znajduje się on w NRWW. W czasie ładowania programu do RWW nie można odwoływać się do komórek pamięci znajdującej się w tej sekcji, ponieważ może to spowodować zawieszenie układu i błąd przy zapisie.
- Zapis obszaru NRWW wiąże się z zatrzymaniem pracy CPU.

Read-While -Write (RWW)	\$0000 Koniec RWW
No Read-While -Write (NRWW)	Początek NRWW Koniec pamięci

BOOTLOADER

- Za pomocą fusebitów możemy przesunąć adres startowy programu z 0x0000 do sekcji bootloadera.
- Po włączeniu zasilania, program bootloadera może oczekiwać na sygnał z dowolnego interfejsu, np. USART.
- Gdy dane zaczną napływać, bootloader wgra je w odpowiedniej kolejności do obszaru RWW.
- Po zakończeniu zapisywania danych, nastąpi skok pod adres 0x0000 i rozpocznie działanie normalny program.

Możemy również skonfigurować mikrokontroler tak, by przenieść adresy wektorów przerwań w obszar NRWW. Przeniesienie przerwań daje nam pewność, że nie odbędzie się skok do RWW (co może się stać, gdy nie zablokujemy przerwań) podczas jej programowania, co może spowodować błąd zapisu.

ZABEZPIECZANIE KODU PROGRAMU

- Wśród bitów konfiguracyjnych są tzw. lock bity.
- Ich funkcją jest ochrona pamięci mikrokontrolera przed możliwością jej odczytania przy pomocy programatora.
- Przy próbie odczytu zwracane będą adresy komórek (a nie wartości).
- Aby skasować lockbity, należy skasować całą pamięć FLASH i EEPROM.

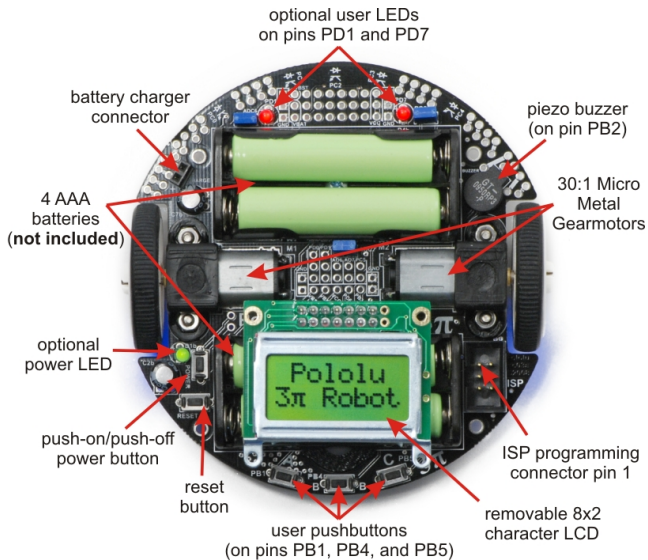
Inwazyjne metody łamania zabezpieczeń:

- odsłonięcie struktury układu scalonego i odczytanie danych za pomocą mikrosond,
- przeprogramowanie bitów zabezpieczających (naświetlanie UV).

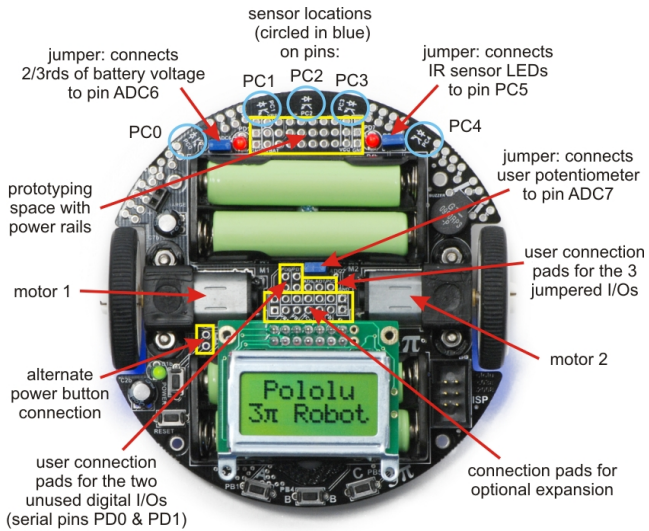
Nieinwazyjne metody łamania zabezpieczeń:

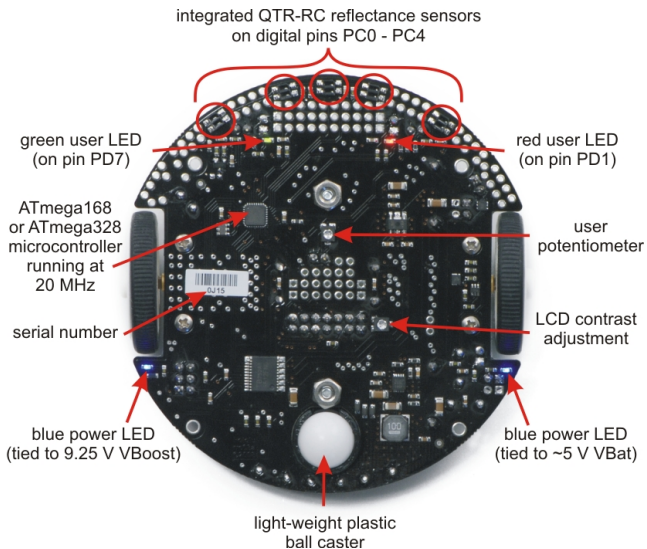
- Typowe - luki w oprogramowaniu.
- Eavesdropping - monitorowanie z wysoką rozdzielczością sygnałów analogowych (np. poboru prądu przez procesor).
- Każda instrukcja przełączając inne bramki logiczne zostawia swój odcisk palca w postaci zakłóceń na nóżkach układu.

PRZYKŁAD OSTATNI...

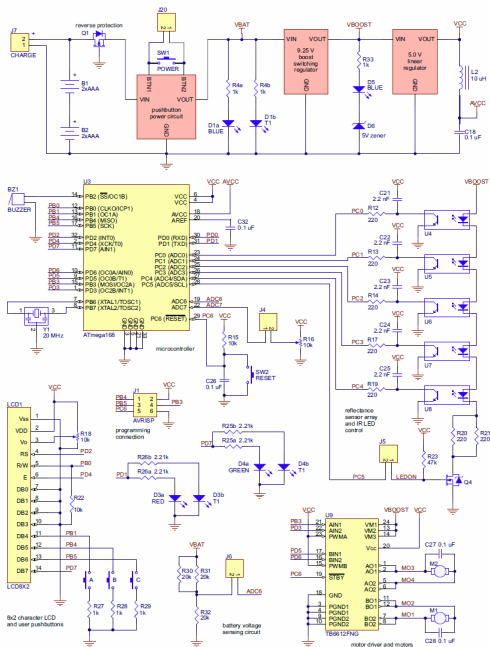

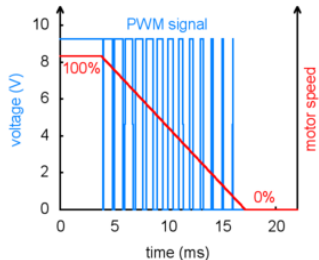
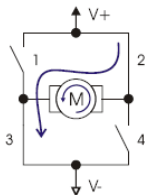
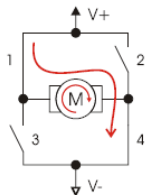
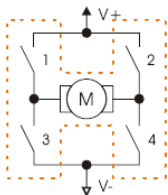
Źródło tego obrazka jak i obrazków na kolejnych slajdach: <https://www.pololu.com/docs/0J21>.

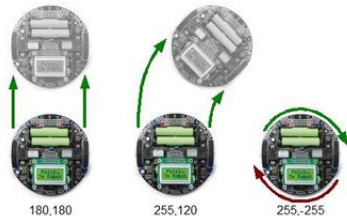

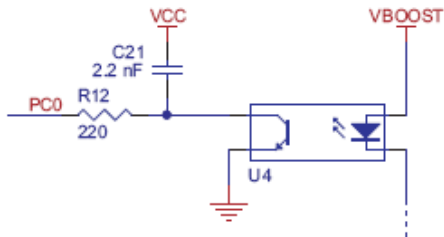
Pololu 3pi Robot Simplified Schematic Diagram

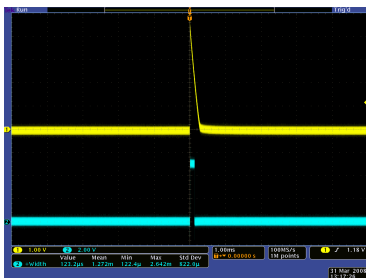
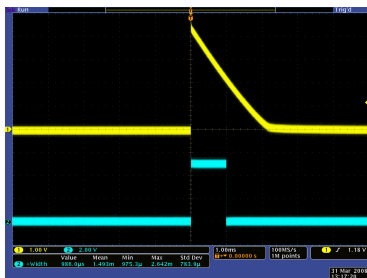

PD5	PD6	1	2	3	4	M1
0	0	off	off	off	off	off (coast)
0	1	off	on	on	off	forward
1	0	on	off	off	on	reverse
1	1	off	off	on	on	off (brake)

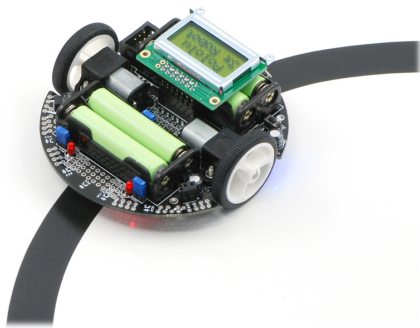

- 1 Wyjście: $10 \mu\text{s}$ impuls na PC0.
- 2 Wejście: mierzymy czas. Długość trwania impulsu jest proporcjonalna do ilości odbitego światła.

LINE FOLLOWING

Dziękuję za uwagę.

**Pierwotna wersja wykładu jest dziełem:
dr hab. Piotra Fronczaka.**